

Våtmarksbete vid Svartsjöviken

Angelica Aronsson

Nu finns det strandängar vid Svartsjöviken igen! Efter några års gott samarbete inom Projekt Svartsjöviken är det åter möjligt att se en vattenspegel från stora vägen och från parken och att erhålla siktlinjer ut mot det omgivande landskapet. Dessutom har goda förutsättningar för ett rikt fågelliv skapats.

Projekt Svartsjöviken

Svartsjöviken är en Mälärvik belägen på Färingsö i Ekerö kommun. I Mäläröarnas Ornitologiska Förenings årsbok "Fåglar på Mäläröarna 2000" berättades om projekt Svartsjöviken och restaureringen av våtmarksbete vid viken. Projektet startades för att värna Mälaren samt för att bevara och förstärka Svartsjövikens höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Samverkan mellan Ekerö kommun, markägarna, lokala lantbrukare, Svartsjö byalag, Mäläröarnas Naturskyddsförening och Mäläröarnas Ornitologiska Förening samt andra intressenter har möjliggjort genomförande av projektets åtgärder.

Restaurering av våtmarksbete

Igenväxningen vid Svartsjöviken hade gått mycket långt. Det fanns bl a lövskog, videbuskar samt bladvass och starr i de sankare delarna. Restaureringen av våtmarksbetet inleddes i slutet av mars med att lantbrukarna brände av gammal förna på betesmark och vass i delar av området. Efter en regnig vårvinter med högt vattstånd i viken kunde ornitologiska föreningen tillsammans med Svartsjö byalag bränna stora delar av vassen i april (bild 1).

Markbearbetningen med jordbrukstraktorer och amfibiefordon påbörjades den 20 augusti och pågick till den 6 september (bild 2). Mälarens vattstånd låg då på medelnivå (0,32 m

ö h) vilket medförde att större områden än beräknat kunde bearbetas med jordbrukstraktor. Alla öppna ytor med vass-, gräs- eller örtartad vegetation på vikens östra och södra sida skulle bearbetas. Busk- och trädvegetationen skulle stå kvar till bearbetningen slutförts, maskinerna körde alltså runt buskagen. Närmare land dominerade olika gräsarter. Starr- och gräsmarken var delvis starkt tuvad, av främst grenrör, vilket betydde att markbearbetningen måste göras grundligt för att få en bra sönderdelning av tuvor och rotdelar. Det framtida betesområdet skulle ha en så jämn och hållbar markyta som möjligt. Bearbetningen utfördes därför med jordbrukstraktorer med däck i dubbelmontage fram och bak. På dessa marker, där rotfilten skulle bibehållas för att inte försämra markens bärighetsförmåga, utfördes både slagklippning och fräsning med jordbrukstraktor.

Bladvass var dominerande närmast viken. I vassbårdens kant ut mot centrala vattenytan fanns även bl a säv, vattenskräppa och kaveldun. I detta sjönära område har en varaktig utslagning av vassvegetationen eftersträvat. Vid vasskanten mot öppet vatten är vattendjupet 0,5-1,0 m och vassrotfilten flöt delvis. Därför utfördes markbearbetningen med amfibiemaskiner som kan utföra vegetationsfräsning på marker med dålig bärighet. En amfibiegående fräs sliter effektivt sönder bladvassens rötter. Det visade sig att den vassbränning som utförts på den drygt 4 m

Bild 1. Vassbränning vid Svartsjövik den 14 april 2001

Bild 2. Markbearbetning vid Svartsjövik

höga vassen kom att underlätta fräsningen med amfibiefordon så att en bättre markbearbetning erhöles. Rönjning av buskar och träd påbörjades under 2001 och kommer att färdigställas under 2002.

Totalt restaurerades ca 35 ha våtmarksbete (Figur 1). I vikens södra och sydöstra delar restaurerades ca 25 ha och det sammanlagda betesområdet uppgår nu till ca 50 ha. Övriga 10 ha restaurerades i anslutning till Svartsjö slott, framförallt för att erhålla siktlinjer med omgivande landskap och förstärka de kulturhistoriska värdena. Även dessa områden kommer att betas av nötkreatur.

Svartsjövikens är redan idag en fin fågel-lokal med ett rikt fågelliv. Det restaurerade våtmarksbetet kommer att öka den biologiska mångfalden och ge fåglarna goda förutsättningar att trivas genom bra rastmöjligheter och god födotillgång.

Fortsatt arbete

Mälaröarnas Ornitologiska Förening har under år 2000 och 2001 utfört ett mycket viktigt inventeringsarbete för att kartlägga vilka fåglar som häckar, rastar och sträcker förbi Svartsjövikens. Mälaröarnas Naturskyddsförening har inventerat strandvegetationen vid viken. Dessa inventeringar samt fortsatta inventeringar ger ett mycket värdefullt underlag för att kunna bedöma vilka effekter restaureringen av våtmarksbetet kommer att ge på fågelliv och vegetation.

För att öka tillgängligheten i detta naturområde och minska störningsrisken för fågellivet kommer en vandringsled att anläggas runt viken. Arbetena med leden påbörjas under våren 2002 och leden kommer att färdigställas under hösten. Denna vår uppförs ett fågeltorn på vikens östra sida. Parkeringsplats finns vid Svartsjö slott och ytterligare parkeringsmöjligheter kommer att anläggas vid Kumlavägen, söder om Svartsjö by, under 2002.

Långsiktig och kontinuerlig betesdrift är

en nödvändig förutsättning för att kunna restaurera ett större strandängsbete. Nötkreatur kommer att användas som betesdjur vid Svartsjövikens. Värde av att det finns en djurhållare i området som kan bedömas fortsätta betesdriften under överskådlig tid kan inte nog framhållas som en stor tillgång i sammanhanget. Lantbrukarna i kommunen har under vintern genomfört en studiecirkel där bl a skötsel av strandängar och betesmarker samt biologisk mångfald har behandlats. En skötselplan skall nu tas fram och bl a kommer betesputsning av strandängarna vara ett viktigt komplement till betet för att minska tuvbildningen.

Med ett fortsatt nära samarbete med många intressenter kommer dessa natur-, kultur- och vattenvårdande åtgärder att kunna färdigställas samt skötas och underhållas i framtiden.

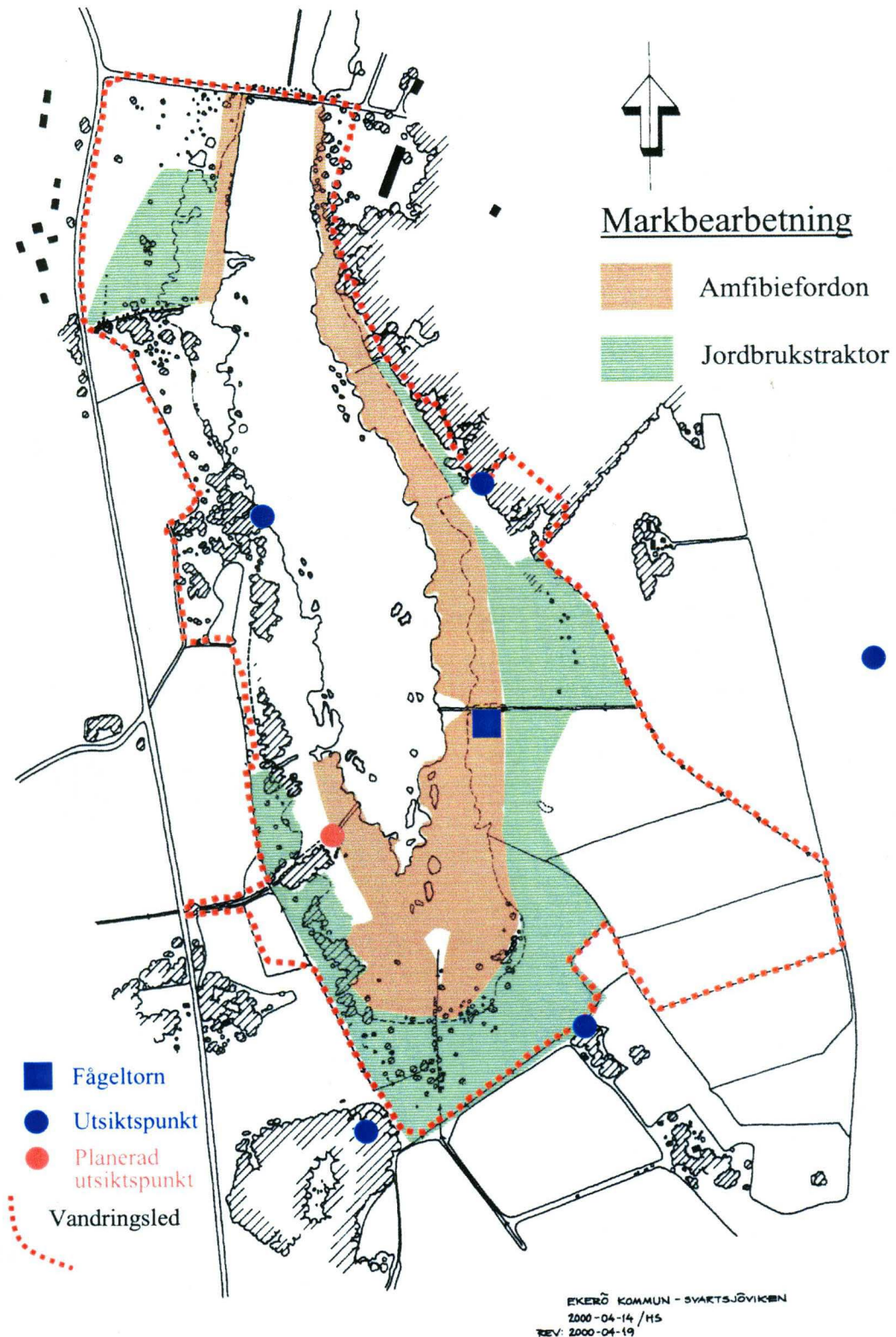
Fler natur- och kulturupplevelser

När ni skådar vid viken passa även på att ta en promenad på de strandnära gångstigarna som anlagts i Svartsjö slottspark. Njut av kontakten med vattnet och av vårens rika örtflora i lundvegetationen. I slottsparkens nyrestaurerade damm finns både den större och den mindre vattensalamandern.

Vid vikens sydvästra strand har ett över-silningsområde anlagts för att minska näring-släckaget från bl a jordbruk och avlopp till viken. Anläggningen kommer att tas i drift under hösten 2002 men redan idag är området väl värt ett besök. Du får en god överblick över fågelfaunan i den södra delen av viken och kan höra skäggmesen tjinga i vassen.

På berget i sydväst, Svartsjö Djurgård, har en siktrönjning utförts. Därifrån har man en utmärkt överblick över hela restaureringsområdet. Tar man en tubkikare med sig dit kan man dessutom komma fåglarna på vattnet och i vassen tillräckligt nära.

Vill du veta mer eller engagera dig i projekt Svartsjövikens? Kontakta Mälaröarnas Ornitologiska Förening eller artikelförfattaren, som är miljösamordnare i Ekerö kommun.

Figur 1. Svartsjövikens naturvårdsåtgärderna 2001-2002. God överblick får man från tornet och berget i söder. En utsiktsplats planeras där det gamla provisoriska tornet var beläget.